رویش روان شناسی، سال۱۰ ، شماره۲، شماره پیاپی ۵۹، اردیبهشت ۱۴۰۰
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),10(2), 2021

ابعاد روانشناختی رابطه والد-کودک در همه گیری کووید-۱۹: مطالعه مروری

Psychological dimensions of the parent-child relationship in the Covid-19 epidemic: A review study

سارا زادافشار
دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
محدثه خردمند
دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
دکتر سالار فرامرزی(نویسنده مسئول)
دانشیار گروه روانشناسی و آموزش کودک، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

چکیده
پیدایش بیماری همه گیر کووید-۱۹ علاوه بر تغییرات گسترده ای که در سطوح مختلف به همراه دارد به طور خاص نیز منجر به بروز تغییراتی در سطح خانواده شده و آثار قابل توجهی را در بسیاری از والدین و رابطه آنها با فرزندانشان در سراسر جهان به وجود آورده است؛ بنابراین هدف مطالعه حاضر بررسی پیامدها، ابعاد روانشناختی، عوامل خطر و عوامل محافظ در روابط والد-کودک طی بحران همه گیری کووید-۱۹ است. روش این مطالعه مروری بر مطالعات انجام شده در این زمینه بود بدین صورت که یافته‌های پژوهشی در پایگاه‌های اطلاعاتی پابمد، اسپرینگر، اسکوپس، پروکوئست، ساینس دایرکت و گوگل اسکلار، با جستجوی کلیدواژه‌های کووید-۱۹، تاثیرات روان‌شناختی، رابطه والد-کودک، مشکلات رفتاری-هیجانی، عوامل خطر و محافظ، قرنطینه و کودکان مورد بررسی قرار گرفت که در نهایت براساس معیارهای ورود از بین ۵۸ مقاله مورد بررسی، ۱۲ مقاله وارد پژوهش و نتایج طبقه‌بندی، خلاصه و گزارش شد. نتایج حاصل از مطالعه نشان داد که بحران همه گیری آثار قابل توجهی بر کودکان، والدین و نیز نوع رابطه والدین با فرزندانشان داشته و به دنبال افزایش استرس وارد شده بر والدین، احتمال فرسودگی آنها و کودک آزاری افزایش یافته است. در مقابل برخورداری والدین از مهارت های همدلی و خودکارآمدی از عواملی هستند که می توانند در این شرایط رابطه والد-کودک را بهبود بخشند. لذا با توجه به پیامد های اجتناب ناپذیر کووید-۱۹ بر سبک زندگی، سلامت روانشناختی و رابطه والد-کودک؛ طراحی و برنامه ریزی راهبرد های مداخله ای و حمایتی و شناخت بهتر نیاز های روانشناختی خانواده و کودکان در جهت آگاهی بخشی و بهبود روابط والدین با کودکان خود در جهت کاهش آثار منفی و افزایش اثرات مثبت توصیه می شود.

واژه‌های کلیدی: ابعاد روانشناختی، رابطه والد-کودک، ویروس کووید-۱۹

Sara Zadafshar
M. A. student of clinical psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.
Mohadese Kheradmand
M. A. student of clinical psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.
Dr. Salar Faramarzi *
Associated Professor department of education and children, University of Isfahan, Isfahan, Iran.
S.faramarzi@edu.ui.ac.ir

Abstract
The onset of the Covid-19 pandemic virus, in addition to its wide-ranging changes at various levels, has specifically led to changes at the family level and has had a significant impact on many parents and their relationship with their children around the world. Therefore, the present study aimed to investigate the consequences, psychological dimensions, risk factors, and protective factors in parent-child relationships during the Covid-19 epidemic crisis. The method of this study was a review of studies conducted in this field, so that the research findings in the databases of PubMed, Springer, Scopus, ProQuest, Science Direct, Google Scholar with keyword search 19, psychological effects, parent-child relationship, behavioral problems- Emotional, risk, and protective factors, quarantine and children were examined. Finally, based on the inclusion criteria, out of 58 articles, 12 articles were included in the research and the results of classification were summarized and reported. The results of the study showed that the epidemic crisis has significant effects on children, parents, and also the type of relationship between parents and their children and following the increase of stress in parents, the likelihood of burnout and child abuse has increased. In contrast, parents' empathy and self-efficacy skills are factors that can improve the parent-child relationship in these situations. Therefore, considering the inevitable consequences of Covid-19 on lifestyle, mental health, and parent-child relationship; designing and planning intervention and support strategies and better understanding the psychological needs of families and children to raise awareness and improve parent-child relationships to reduce the negative effects and increase the positive effects are recommended.

Keywords: psychological dimension, parent-child relationship, covid-19 virus.

نوع مقاله : مروری سیستماتیک **دریافت : آذر ۹۹** **پذیرش: دی ۹۹** **ویرایش نهایی : اردیبهشت ۱۴۰۰**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

مقدمه

شیوع بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ باعث ایجاد تغییرات ناگهانی در زندگی روزمره خانواده ها در سراسر جهان شده است. در این شرایط که به سرعت در حال تغییر است، رسانه ها و مکالمات اجتماعی کاملاً تحت سلطه این شیوع قرار دارند و افراد در معرض مقادیر زیادی از اطلاعات و مقادیر زیاد استرس و اضطراب قرار می‌گیرند. فاصله گذاری فیزیکی و محدودیت های اعمال شده نیز، آنها را با یک چالش بزرگ در این زمینه رو به رو کرده (وانگ، پن، وان، تان، خو، هو[۱] و همکاران، ۲۰۲۰) و همچنان اثرات روانشناختی آن در حال ظهور و شناخته شدن است (مارا، مارانو، لای، جانینی و سانی[۲]، ۲۰۲۰).

کودکان فراتر از درک این بیماری همه گیر نیستند و بخصوص اینکه آسیب پذیرترین در برابر اثرات شدید آن هستند، زیرا مجبور می شوند به دلیل قرنطینه شدن و تعطیلی مدارس، مدت طولانی در خانه بمانند و در نتیجه تعامل کمتری با همسالان داشته و فرصت اکتشاف و فعالیتهای بدنی کاهش می‌یابد (جیائو، وانگ، لیو، فنگ، جیائو، پتلو- مانتوانی[۳] و همکاران، ۲۰۲۰). آنها تغییر اساسی در زیرساخت های روزمره و اجتماعی خود تجربه می کنند و از طرفی به خوبی بزرگسالان نمی‌توانند خود را با شرایط مطابقت دهند (دنس، اسمیت، پیتسابسان و دوبیکا[۴]، ۲۰۱۹). همچنین تحقیقات در مورد بلایای طبیعی نشان می دهد که کودکان در مقایسه با بزرگسالان نسبت به تأثیر عاطفی حوادث آسیب زا که زندگی روزمره آنها را مختل می کند، آسیب پذیرتر هستند (رابنز، فلیکس و همبریک[۵]، ۲۰۱۸). همه اینها تأثیر منفی بر سلامت روان و رفاه کودکان دارد و منجر به طیف گسترده ای از مسائل مربوط به سلامت روان مانند اضطراب، استرس، افسردگی و مشکلات خواب می شود (گالوین[۶]، ۲۰۲۰؛ رامچاندانی[۷]، ۲۰۲۰).

مطابق پژوهش های انجام شده در مقایسه با زمان های قبل از شیوع کووید-۱۹، به دلیل سطح بالاتر مشکلات عاطفی، خودتنظیمی و رفتاری کودکان فشار زیادی بر والدین وارد می‌شود (جیائو و همکاران، ۲۰۲۰؛ ارگیلس، مورالز، دلوچیو، مازسچی و اسپادا[۸]، ۲۰۲۰؛ زای، سو، ژوئه، ژو، لیو، زانگ[۹]و همکاران، ۲۰۲۰). در زمینه بحران فعلی کووید-۱۹، اولین نتایج در مورد تأثیرات کودکان در چین گزارش شد. به عنوان مثال، زای و همکاران (۲۰۲۰)، نشان دادند سطح اضطراب و افسردگی در کودکان حدود ۲۰ درصد افزایش یافته است. در اروپا، ارگیلس و همکاران (۲۰۲۰) رفتار کودک و تحولات عاطفی را که والدین در دوران قرنطینه در کودکان خود دیدند را مورد بررسی قرار دادند؛ به طور کلی، والدین گزارش کردند که در حدود ۸۶ درصد از کودکان، مشکل در تمرکز به عنوان شایع ترین علامت و به دنبال آن بی حوصلگی، تحریک پذیری، بی قراری، عصبی بودن، تنهایی، اضطراب و نگرانی مشاهده شده است. بر همین اساس چوبدار، عسگری، نیک خو و فولادی (۱۳۹۹) در ارزیابی حاصل از مقالات مورد بررسی نشان دادند که افزایش مشکلات رفتاری، مشکلات مربوط به خودتنظیمی، اضطراب و ترس، مشکلات مربوط به سازگاری و راهبردهای مقابل های، تجربه بدرفتاری و آزار هیجانی، افزایش شدت اختلال های روانی و افسردگی و استرس پس از آسیب از پیامدهای روانشناختی شیوع بیماری کووید-۱۹ برای کودکان بشمار می‌رود.

به طور همزمان، قرار گرفتن در معرض رفتارهای غیرقابل توضیح و غیرقابل پیش بینی توسط کودکان به عنوان یک تهدید برای والدین درک می شود و اضطراب و استرس زیادی را در آنها به دنبال دارد. در نتیجه بسته شدن مدارس، مهد کودک ها و مکان های بازی بسیاری از مادران و پدران مجبور بودند به سرعت روال، تعامل و فعالیتهای روزمره خود را سازگار کنند و همزمان به چالش ها و عدم قطعیت های مالی، حرفه ای و والدینی خود بپردازند (دوورسکی، بروکس و بکر[۱۰]، ۲۰۲۰) و با انجام وظایف والدینی متعدد، از جمله ارائه مراقبت همه روزه به فرزندان خود در حین انجام وظایف شغلی، رسیدگی به مطالبات آموزش آنلاین و متعادل کردن نیازهای اعضای

[1]Wang, Pan, Wan, Tan, Xu, Ho
[2]Mazza, Marano, Lai, Janini & Sani
[3]Jiao, Wang, Liu, Fang, Jiao, Pettoello-Mantovani
[4] Danese, Smith, Chitsabesan, Dubicka
[5] Rubens, Felix & Hambrick
[6] Galvin
[7] Ramchandan
[8]Orgilés, Morales, Delvecchio, Mazzeschi & Espada
[9]Xie, Xue, Zhou, Zhu, Liu, Zhang
[10] Dvorsky, Breaux & Becker

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

خانواده روبرو شدند. درمجموع، همه گیری یک قلمرو خاص برای روابط والدین و فرزند ایجاد کرده (پرایم، وید و براون[1]، ۲۰۲۰) و آنان با منابع استرس بهداشتی، شغلی و خانوادگی مختلف روبروبه شده اند. پیامدهای شیوع کووید-۱۹ممکن است مشکلات روانی والدین را افزایش دهد، به ویژه افزایش استرس منجر به تأثیر منفی بر سلامت عاطفی و رفتاری کودکان خواهد شد (دالتون، راپا، زیبلند[2] و همکاران، ۲۰۲۰) که این فشار روانی هم در سطح فردی مثل واکنش پذیری بیش از حد، عصبانیت و تحریک پذیری و هم در سطح بین فردی مثل تعاملات والدین با کودک تجربه می شود.

از جهت دیگر پژوهشگران زیادی صرفا بر روی پیامدهای منفی بیماری همه گیرکووید-۱۹برای کودکان و والدین متمرکز شده اند در حالی که برای بسیاری از خانواده ها قرنطینه فرصتی بی نظیر برای گذراندن وقت بیشتر در کنار یکدیگر و فرصتی برای بازی، آشپزی، خوردن غذا، استراحت، نوازش، شوخی، صحبت کردن در مورد احساسات ایجاد کرده بود که به نوبه خود باعث نزدیکی و گرمی عاطفی می‌شود. از آنجا که فعالیت های فوق برنامه، ورزشی و اجتماعی در طول همه گیری لغو شد، زمان بازی آزاد علاوه بر تأثیر بالقوه مثبت بر رشد شناختی، جسمی، اجتماعی و عاطفی کودک و دلبستگی، همچنین بر بهزیستی والدین اثر دارد (کوین، کولد، گریمالدی، ویلسون، بافتو و بیگلن[3]، ۲۰۲۰). در این زمینه خودکارآمدی والدین، همدلی و حمایت اجتماعی بهترین پیش بینی کننده تجارب مثبت در روابط والدین و فرزند در مادران و پدران در دوران قرنطینه هستند (بارلت و ویورت[4]، ۲۰۲۰).

از عوامل موثری که در نوع برخورد کودکان با این شرایط اثر دارد، روابط با والدین است. توانایی والدین در شناخت، درک و تأمل درمورد حالات روحی کودک و سایر اعضای خانواده ارتباطات حساس و مؤثر در مورد بیماری های تهدید کننده زندگی، فواید روانی طولانی مدت برای کودکان و خانواده آنها دارد که با تجربیات مثبت و تعامل با کودک در حین قرنطینه همراه هستند (دالتون و همکاران، ۲۰۱۹). در حالی‌که فقدان گفتگوهای متمرکز بر احساسات ممکن است کودکان را از وضعیت عاطفی بزرگسالان اطراف خود نگران کند. این اضطراب می تواند به طور اجتناب ناپذیر منجر به اجتناب کودکان از به اشتراک گذاشتن نگرانی های خود در تلاش برای محافظت از دیگران شود و کودکان را رها کند تا تنها با این احساسات دشوار کنار بیایند (بارلت، گریفین و تامسون[5]، ۲۰۲۰).

به طور کلی، شیوه های فرزندپروری که بهزیستی در کودکان را ارتقا می بخشد، در شرایطی که کودکان در شرایط دشوار قرار دارند سودمندخواهد بود با این وجود، کمتر در مورد شیوه های فرزندپروری و برخورد والدین بلاخص در شرایط نامطلوب، از جمله بلایا، سهولت یا حمایت کنند، شناخته شده است. همچنین اثرات آسیب ها و فشارهای روانی ناشی از بحران های اجتماعی و به ویژه تجربه بیماری کرونا بر افراد، خانواده ها و اجتماع آسیب دیده باقی می ماند و ممکن است ابعاد روانشناختی متعددی از جمله سبک زندگی، راهبردهای مقابله ای، کیفیت زندگی، سلامت روانی و ... را تحت تأثیر قرار دهد؛ از طرف دیگر اکثر مطالعات انجام شده در طول همه گیری های قبلی و از ابتدای شیوع کووید-۱۹ پیامدهای روانشناختی را بر روی جمعیت عمومی بررسی کردند و مطالعات اختصاصی روی والدین و کودکان عمدتاً ناشناخته مانده اند (بروکس، وبستر، اسمیت، وودلند، وسلی، گرینبرگ[6] و همکاران، ۲۰۲۰) و نیز درک واکنش ها و احساسات والدین و فرزندان و شناسایی عوامل خطر و محافظت، برای رفع صحیح نیازهای آنها برای تهیه برنامه های مداخله ای حال و آینده ضروری است (اسپرانگ و سیلمن[7]، ۲۰۱۳). لذا در مطالعه حاضر با کاوش در اثرات روانشناختی همه گیری بر والدین و فرزندان و بررسی تغییرات در هنگام شیوع کووید-۱۹ ابعاد روانشناختی، عوامل خطر و محافظ در روابط والد-کودک طی بحران روشن شده است.

روش

روش پژوهش حاضر از نوع مطالعه مروری است. با استفاده از این روش به مرور یافته های علمی انجام شده در زمینه تاثیر روانشناختی کووید ۱۹ بر رابطه والدین با کودکان پرداخته شد. به این منظور، یافته های پژوهشی منتشر شده در ارتباط با رابطه والد-کودک با محوریت

[1]Prime, Wade & Browne
[2] Dalton, Rapa & Ziebland
[3]Coyne, Gould, Grimaldi, Wilson, Baffuto & Biglan
[4] Bartlett & Vivrette
[5] Barlett, Griffin & Thomson
[6]Brooks, Webster, Smith, Woodland, Wessely, Greenberg
[7]Sprang & Silman

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

بر مقالات منتشر شده در زمان شیوع کووید-۱۹، در پایگاه‌های اطلاعاتی پابمد[1]، اسپرینگر[2]، اسکوپس[3]، پروکوئست[4]، ساینس دایرکت[5] و گوگل اسکلار[6] با جستجوی کلیدواژه‌های کووید-۱۹، تاثیرات روان‌شناختی، رابطه والد-کودک، مشکلات رفتاری-هیجانی، عوامل خطر و محافظ، قرنطینه و کودکان مورد بررسی قرار گرفت. مقالات مرتبط با این کلیدواژه ها دانلود شده و موارد تکراری حذف شدند. پژوهش های مرتبط براساس عنوان و چکیده شناسایی شدند. مقالات انتخاب شده براساس معیارهای ورود که در زیر آورده شده اند، مورد بررسی قرار گرفت.

معیارهای ورود و خروج: مطالعاتی که وارد پژوهش شدند کلیدواژه های مورد جستجو را شامل و مستقیما یا غیرمستقیم به تاثیر شیوع کووید ۱۹ در رابطه والدین با کودکان پرداخته بودند. این مقالات در نشریات معتبر منتشر شده بودند. مقالاتی که امکان دسترسی به متن کامل آنها فراهم نبود و به پیامدهای روانشناختی کووید-۱۹ بر رابطه والد-کودک نپرداخته بودند از پژوهش خارج شدند. محتوای مقالات استخراج شده مورد ارزیابی پژوهشگران مقاله حاضر قرار گرفت.

ابعاد روانشناختی روابط والد-کودک

درک بهتر چگونگی تحت تأثیر قرار گرفتن کودکان در این شرایط، مستلزم درک تأثیراتی است که بر کل سیستم خانواده، از جمله تعامل والدین و فرزند، ایجاد شده است. در طول این شرایط فراتر از تأثیرات مستقیم قرنطینه در کودکان، با تماس بی وقفه کودک و خانواده، تعاملات خانوادگی و رفتارهای والدین عوامل واضحی هستند که به عنوان منابع بالقوه خطر و محافظت مورد بررسی قرار می گیرند. در هر شرایطی و به ویژه در شرایط فاجعه، کودکان برای درک، پردازش و مقابله با تهدیدات و همچنین پشتیبانی و راهنمایی به مراقبان خود نیاز دارند وتا حد زیادی تحت تأثیر بزرگسالان قرار می گیرند (رابنز و همکاران، ۲۰۱۸). بسته شدن مدارس و فاصله گذاری فیزیکی منجر شده کودکان زمان بیشتری را در خانه باشند که نه تنها منجر به وقفه در رشد مهارت های اجتماعی و ارتباطی مورد انتظار آنها در مدرسه می‌شود، بلکه حساسیت و اهمیت نوع رفتار والدین را نسبت به گذشته پررنگ تر کرده و آنها را ملزم کرده است که اوقات بیشتری را با فرزندان خود سپری کنند (لی[7]، ۲۰۲۰).

بر این اساس، یکی از بارز ترین پیوند ها بین نتایج و اثرات این بحران بر کودکان با تنظیم و سازگاری والدین و میزان استرس آنها است. قرنطینه تأثیر عاطفی بر والدین ایجاد کرده است که از طریق تأثیر مستقیم و غیرمستقیم، بر تعامل منظم والدین و فرزندان و شیوه های فرزندپروری آنان تأثیر می گذارد و منجر به تغییرات مهم در رفتار کودک می شود. بنابراین، به نظر می رسد توانایی بالقوه آورده شده والدین به وضعیت کووید-۱۹یعنی احساس صلاحیت شخصی، تحمل سختی و توانایی پذیرش تغییرات، والدین را از مضرات روانی محافظت می کند و این ممکن است نقش مهمی در دنباله فرآیندهای مؤثر بر نتایج کودکان بازی کند (پرایم و همکاران، ۲۰۲۰).

در همین رابطه نیز تحقیقات قبلی نشان داده اندکه بهزیستی کودکان در شرایط نامطلوب تحت تأثیر سطح پریشانی والدین است که به خصوص در نقش والدین احساس می شود. پریشانی یعنی وقتی والدین به دلیل خواسته های مراقبت و پرورش فرزندان احساس ناراحتی می کنند. از آنجا که اثرات محدودیت در کودکان تا حدودی با سازگاری طلبی عاطفی و رفتاری والدین در بحران مرتبط است انتظار می‌رود پریشانی شخصی والدین بر فرزندان و شیوه های خاص فرزندپروری والدین تأثیر بگذارد که به نوبه خود، یک واکنش عاطفی از جمله اضطراب و علائم افسردگی را برانگیزاند (وانگ و همکاران،۲۰۲۰).

افزایش استرس و نگرانی والدین، همراه با کاهش ظرفیت و منابع کافی آنها به دلیل مشکلات سلامت روانی و رفتارهای مقابله ای مثل استفاده از مواد، والدین را در معرض خطر قرار می دهد تا بیشتر به فرم های مشکل ساز با فرزندان خود برخورد کنند. این می تواند به

[1] PupMed
[2] Springer
[3] Scopus
[4] ProQuest
[5] Science direct
[6] Google Scholar
[7] Lee

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

یک زمینه مهمی برای چرخه های اجباری در تعامل والد-کودک تبدیل شود که در آن والدین از نظر عاطفی نسبت به کودک نادرست واکنش نشان می دهند که منجر به واکنش منفی بیشتر کودک و افزایش اوضاع درگیری می شود. با گذشت زمان، این چرخه های منفی رفتاری با کیفیت پایین روابط و سازگاری روانی-اجتماعی ضعیف کودک مرتبط خواهند بود.

روشی که والدین سعی می کنند رفتار کودک را مدیریت کنند از دیگر عوامل موثر بر بهزیستی کودکان در این شرایط است؛ به عنوان مثال، الگوهای اجبار، والدینی سختگیر، سبک های اضطراب آور و بیش از حد محافظت کننده نتایج نامطلوب و سطح بالاتری از ناسازگاری را در کودکان پیش بینی می‌کنند (کبهام، مک درموت، هسلم و ساندرز[1]، ۲۰۱۶). در مقابل، توانایی پذیرش، نظارت و برخورد مثبت با کودک و همچنین ترغیب به نگرش های حل مسئله، باعث تقویت مقاومت در کودکان در معرض شرایط آسیب زا می شود (گویزتز، فورگچ و ویلینگ[2]، ۲۰۰۸).

در همین راستا یکی از رویداد های مرتبط باکووید-۱۹ و استرس ادراک شده طی این شرایط، احتمال کودک آزاری است (براون، بندر، بلامی، گرلند، دمیتریوا و جانسون[3]، ۲۰۲۰). به خوبی مشخص شده است که استرس والدین نقش مهمی در احتمال سوءاستفاده از کودکان دارد. قرار گرفتن در معرض عوامل استرس زا می تواند منجر به خستگی عاطفی و جسمی شود که به نوبه خود فشارهای بی رویه بر روابط والدین و کودک ایجاد می‌کند. در واقع، با افزایش سطح استرس والدین، آنها بیشتر درگیر فرزندپروری ناکارآمد شده (بکرمن، ونبرکل، مسمن و آلینک[4]، ۲۰۱۷) و خطر سوء استفاده از کودک افزایش می‌یابد. با این حال، برخی از عوامل مانند کنترل ادراک شده بر روی رویدادهای استرس زا یا محیط های حمایتی خانوادگی، به عنوان عواملی برای کاهش پریشانی و خطر سوء استفاده از کودکان عمل می‌کنند. در همین رابطه نیز والدینی که با تقاضای محدود کردن تعاملات اجتماعی روبرو هستند و در خانه با فرزندان خود باقی می‌مانند ممکن است در این مدت به خصوص آسیب پذیرتر باشند. تحقیقات نشان می دهد که تماس مداوم و نزدیک تحت استرس یک عامل خطر برای رفتارهای پرخاشگرانه و خشونت است (بروکس و همکاران، ۲۰۲۰). با این حال، همه‌ی والدینی که استرس را تجربه می کنند، در معرض خطر والدینی ضعیف نیستند. به طور خاص، راهبردهای مقابله ای سازگار به عنوان عوامل محافظتی برای خانواده هایی که دچار استرس هستند عمل می‌کنند. کنترل ادراک شده بر روی وقایع موجود، با کاهش استرس، اضطراب و افسردگی و همچنین تنظیم هیجان بهتر در شرایط همراه است. درحالی‌که سایر راهبردهای مقابله ای، مانند پذیرش افکار منفی یا پذیرش تجربیات بدون قضاوت در مورد آنها، به طور جدی با استرس ادراک شده همراه هستند. علاوه بر راهبردهای مقابله سازگارانه، محیطهای خانوادگی حمایتی نیز ممکن است در زمینه فرزندپروری ارتقاء یابد. حمایت ادراک شده باعث کاهش استرس فرزندپروری شده و والدینی که حمایت بیشتری را دریافت می‌کنند بهتر می‌توانند از عهده ی فرزند پروری مثبت برآیند (آلن و سامرز[5]، ۲۰۲۰).

فرسودگی والدین و بدرفتاری با کودکان

حتی در بهترین زمان ها، هنگامی که جهان بیماری همه گیر را تجربه نمی‌کند، بسیاری از والدین استرس را به طور خاص در رابطه با نقش خود به عنوان والد تجربه می‌کنند (رافائل، ژانگ، لیو و گیاردینو[6]، ۲۰۱۰). وقتی صحبت از فرزندانشان می شود، نگرانی در مورد مسائل رفتاری یا بهداشتی، مشکلات تحصیلی و حتی کارهای روزمره، همه می تواند والدین را به سمت استرس سوق دهد. برای اکثر والدین، استرس مربوط به نقش والدینی زودگذر است و در زندگی تأثیر قابل توجهی نخواهد داشت. با این حال، تقریباً در ۲۰٪ والدین، استرس مربوطه می تواند تا حد فرسودگی افزایش یابد (روسکام، بریندا و میکائولاچک[7]، ۲۰۱۸). فرسودگی والدین شبیه استرس والدینی است و یک اختلال مرتبط با استرس است؛ با این حال، فرسودگی والدین فراتر از استرس های معمولی است. فرسودگی والدین به طور

[1] Cobham, McDermott, Haslam & Sanders
[2] Gewirtz, Forgatch & Wieling
[3] Brown, Bender, Bellamy, Garland, Dmitrieva & Jenson
[4] Beckerman, van Berkel, Mesman & Alink
[5] Allen & sommers
[6] Raphael, Zhang, Liu & Giardino
[7] Roskam, Brianda & Mikolajczak

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

خاص به عنوان "پاسخ طولانی مدت والدین به استرس مزمن و قریب به اتفاق" تعریف شده است (میکائولاچک و روسکام[1]، ۲۰۱۸). والدین فرسوده، خستگی جسمی و روانی، افزایش شکایات جسمی و کاهش کیفیت خواب، فاصله عاطفی از فرزندان خود و احساس بی کفایتی در نقش خود را تجربه می‌کنند (روسکام و همکاران، ۲۰۱۸). والدین همچنین از احساس گرفتاری در یک وضعیت ناراحت کننده و بدون راهی برای خروج خبر می دهند (هوبرت و آوژولات[2]، ۲۰۱۸). برای توضیح علل فرسودگی والدین نظریه تعادل بین خطرات و منابع ارائه شده است که تصریح می کند فرسودگی والدین ناشی از عدم تطابق درک شده بین خواسته های مربوط به والدین است، از جمله انتظارات والدین از خود و مسئولیت های آنها و در دسترس بودن منابع برای پاسخگویی به آن خواسته ها و انتظارات. در این نظریه، خواسته ها به عنوان عوامل خطر که باعث افزایش سطح استرس والدین می شوند، شناسایی می شوند، در حالی‌که منابع حمایتی و در دسترس به عنوان عوامل محافظتی در کاهش استرس در نظر گرفته می شوند. همه والدین سطوح متفاوتی از تقاضا را تجربه کرده و به منابع مختلفی دسترسی پیدا می کنند اما در صورت مواجهه طولانی با عدم توازن مزمن بین مطالبات و منابع، ممکن است فرسودگی والدین به وجود بیاید (میکائولاچک و همکاران، ۲۰۱۸). حتی در بهترین زمان ها، مطالبات زیاد می‌تواند منجر به فرسودگی والدین شود، اما احتمالاً در زمان همه گیری منابع لازم والدین برای تحقق خواسته ها کم شده و به دنبال خود استرس و فرسودگی را به همراه خواهد داشت (گریفیت[3]، ۲۰۲۰).

تحقیقاتی که به بررسی شرایط پیش بینی کننده فرسودگی والدین پرداخته اند نشان می‌دهد که چندین عامل مهم به خصوص در طول همه‌گیری فعلی کووید-۱۹ با فرسودگی مرتبط هستند. به طور خاص، بیکاری والدین، بی ثباتی مالی، سطح پایین حمایت اجتماعی از خانواده و دوستان و کمبود اوقات فراغت همه با افزایش خطر فرسودگی والدین همراه است. بسیاری از والدین اغلب به حمایت از مادربزرگ و یا سایر اعضای خانواده برای مراقبت از کودک یا کمک به فعالیتهای مربوط به والدین متکی هستند، اما به دلیل فاصله گذاری های فیزیکی این امر دیگر امکان پذیر نیست. تقریباً در هیچ زمان دیگری در تاریخ، حمایت های خانوادگی برای چنین بخش بزرگی از جمعیت در یک زمان کاهش نیافته است (گریفیت، ۲۰۲۰). اهمیت حمایت های اجتماعی برای بهزیستی والدین و تماس مکرر با مادربزرگ و پدرربزرگ می‌تواند خطر فرسودگی والدین را کاهش دهد. از آنجا که در دسترس بودن حمایت های اجتماعی کاهش یافته است، تعجب آور نیست که والدین احتمالاً کمبود وقت را برای فعالیت های اوقات فراغت نیز تجربه می کنند. وظایف والدین به طور چشمگیری افزایش یافته است زیرا کودکان ۲۴ ساعت شبانه روز و ۷ روز ر هفته را در خانه بوده و بسیاری از والدین دیگر نمی توانند استراحت در خارج از خانه یا دور از فرزندان خود داشته باشند. این تغییرات ممکن است والدین را در معرض خطر فرسودگی قرار دهد زیرا در اختصاص دادن وقت برای خود و پیدا کردن تعادل بین مسئولیتهای شخصی، حرفه ای و والدین خود مشکل خواهند داشت (پارکس، سوئیتینگ و وای[4]، ۲۰۱۵). هم چنین ممکن است والدینی که از سطح بالاتر کمال‌گرایی و ادراک غیر واقع بینانه از انتظارات دیگران برخوردار هستند، در معرض خطر بیشتر فرسودگی قرار بگیرند (گریفیت، ۲۰۲۰).

در نهایت از آنجا که عدم بهزیستی در والدین با سطوح بالاتر کودک آزاری و غفلت مرتبط است و روابط بین فرسودگی والدین و کودک آزاری و بی توجهی حتی در زمانی که متغیرهای جمعیت شناختی از جمله تحصیلات، سطح درآمد و حضور اعتیاد در نظر گرفته شده است، حفظ می شوند، نشان دهنده‌ی آن است که فرسودگی والدین می تواند تأثیر منفی بر تعامل کودک و والدین در هر نوع خانواده داشته باشد. با افزایش استرس و فرسودگی والدین، بدرفتاری با کودک نیز بیشتر شده در ضمن اینکه مداخلاتی که با هدف کاهش فرسودگی والدین انجام شده است موجب کاهش بدرفتاری آنها شده است (گریفیت، ۲۰۲۰).

عوامل محافظ کننده‌ی رابطه والد-کودک

[1] Mikolajczak and Roskam
[2] Hubert and Aujoulat
[3] Griffith
[4] Parkes, Sweeting &Wight

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

عوامل محافظت کننده می تواند کودکان را از آسیب دور نگه داشته و شانس سازگاری مثبت آنها را در برابر مشکلاتی مانند بیماری همه گیرکووید-۱۹افزایش دهد. این عوامل رویدادها، شرایط و ویژگی های کودکان، خانواده ها و محیط های وسیع تری هستند که علیرغم قرار گرفتن در معرض آسیب های چشمگیر، شانس فرد را برای رشد سالم و پیامدهای مثبت زندگی افزایش می‌دهد. حساس و پاسخ گو بودن و برآوردن نیاز های اساسی، حمایت عاطفی از کودکان و کمک به بهزیستی والدین و حفظ ارتباطات اجتماعی از جمله عوامل حفاظتی است (بارتلت و همکاران، ۲۰۲۰).

علاوه بر این همدلی و توانایی تنظیم احساسات می توانند نقش مهمی در تعامل مثبت والدین و فرزند در زمان شیوع کووید-۱۹بازی کنند. نقش اساسی همدلی والدین به ویژه توانایی درک دیگران و شفقت و همدردی با شخص دیگر برای ایجاد روابط مثبت والد-فرزند و رشد عاطفی و اجتماعی کودک در مطالعات متعدد ثبت شده است. همانطور که در طول همه گیری، بسیاری از والدین به طور مستقیم یا غیرمستقیم با افزایش ابراز هیجانی افراد دیگر به ویژه کودکان و سایر اعضای خانواده روبرو شدند، در نظر داشتن توانایی و نگرانی همدلانه می تواند به شناخت، درک و تفسیر این احساسات شدید کمک کند. روابط گرم و محبت آمیز با عزیزان در حین قرنطینه، توانایی تنظیم احساسات همراه با همدلی، می تواند از اهمیت ویژه ای در هنگام قرنطینه شدن برخوردار باشد. تنظیم احساسات شامل تعدیل حالات عاطفی، استفاده از استراتژی های تنظیم عاطفی تطبیقی و مناسب و مشارکت در فعالیت های هدفمند در هنگام تجربه احساسات منفی است. والدینی که احساسات خود را به طور مؤثر تنظیم می‌کنند، می توانند در صورت ناراحت شدن فرزندانشان، از آنها حمایت کنند و به فعالیتهای مختلفی بپردازند که لزوما در جهت کاهش پریشانی نبوده، بلکه برای زندگی خانوادگی و تأمین نیاز کودکان به بازی و سرگرمی مهم بوده اند. علاوه بر این، به نظر می‌رسد در زمان شیوع کووید-۱۹وقتی مادران و پدران بیش از حد با وظایف و مسئولیت هایشان رو به رو هستند، روابط حمایتی با افراد دیگر که بتوانند نگرانی ها و نگرانی های خود را با آنها به اشتراک بگذارند بسیار مهم است. در چنین مواردی، ظرفیت والدین برای سازماندهی مجدد و استفاده بهینه از منابع موجود می تواند به ویژه سودمند باشد (شورر و لبویچ[1]، ۲۰۲۰)

یکی دیگر از عوامل مهم که می تواند در تجربیات مثبت در حین قرنطینه نقش داشته باشد، خودکارآمدی والدین است که به عقاید والدین در توانایی آنها در انجام موفقیت آمیز نقش های والدین اشاره دارد. اعتقادات مربوط به خودکارآمدی نقش مهمی در رشد و سازگاری انسان دارد و تاثیرگذار بر چگونگی انگیزه آنها برای تداوم در مواجهه با مشکلات و کیفیت بهزیستی عاطفی، میزان تلاش برای سرمایه گذاری در فعالیت های مختلف و انتخاب هایی که آنها در نکات مهم و اساسی در زندگی خود انجام می دهند؛ می‌باشد (بندورا، باربارانلی، کاپرارا و پاستورلی[2]، ۲۰۰۱). خودکارآمدی والدین در تنظیم روانشناختی والدین، کاهش استرس والدین، تقویت مقابله مثبت و شیوه های مثبت و پشتیبانی والدین نقش دارد (ییل دریم و گولر[3]، ۲۰۲۰) و همچنین عملکرد اجتماعی-عاطفی بهتر فرزندان در میان دیگران، اشتیاق و محبت بالاتر را پیش بینی می کند (گمبین، وزنایک پراس، سکوسکی، کودو، پیسولا، کیپورا[4] و همکاران، ۲۰۲۰). به طور خاص نیز در طی بحران کووید-۱۹ خودکارآمدی مهمترین پیش بینی کننده تجربیات مثبت با فرزند هم برای مادران و هم برای پدران بود. باورهای خودکارآمدی نقش مهمی در سازگاری والدین با تغییرات، انگیزه برای تلاش و انرژی در فعالیتهای مختلف والدین، مراقبت و ایجاد تعامل مثبت با فرزندان، پشتکار در مواجهه با مشکلات، تصمیم گیری و بهزیستی عاطفی بازی می کند. علاوه بر این، والدین با سطح بالایی از خودکارآمدی والدین ممکن است انگیزه بیشتری داشته باشند، در مواجهه با چالش ها و تغییرات مختلف مربوط به بحران، انرژی مداوم و سرمایه گذاری بیشتری در مراقبت و ایجاد تعامل مثبت با کودکان صرف کنند (گمبین و همکاران، ۲۰۲۰).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر بررسی پیامدها و ابعاد روانشناختی (عوامل خطر و محافظ) در روابط والد-کودک طی بحران همه گیری کووید-۱۹ بود. نتایج بررسی نشان داد که همه گیری کووید-۱۹منجر به تغییرات گسترده ای در والدین و فرزندان و روابط آنها شده و آنها به طور

[1] Shorer & Leibovich
[2] Bandura, Barbaranelli, Caprara & Pastorelli
[3] Yıldırım& Güler
[4]Gambin, Woźniak-Prus, Sekowski, Cudo, Pisula, Kiepura

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

ناگهانی با شرایطی مواجه شدند که مجبور بودند سبک زندگی خود را تغییر دهند. این وضعیت منعکس کننده آن چیزی است که روانشناسان تکاملی آن را "عدم تطابق تکاملی" می نامند که در آن شرایط محیطی به سرعت و به طرز چشمگیری تغییر می کند و افراد به این نتیجه می رسند که الگوهای رفتاری قدیمی دیگر مؤثر نیست (لی، ون وگت و کولارلی[1]، ۲۰۱۸). کودکان فراتر از درک این بیماری همه گیر نیستند و همچنین آسیب پذیرترین قشردر برابر اثرات شدید آن هستند، زیرا مجبور می شوند به دلیل تعطیلی مدرسه، مدت طولانی در خانه بمانند و در نتیجه تعامل کمتری با همسالان داشته و فرصت کمتری برای اکتشاف و فعالیتهای بدنی خواهند داشت (جیائو و همکاران، ۲۰۲۰). همه این ها تأثیر منفی بر سلامت روان و رفاه کودکان دارد و منجر به طیف گسترده ای از مسائل مربوط به سلامت روان مانند اضطراب، استرس، افسردگی و مشکلات خواب می شود (گالوین، ۲۰۲۰؛ رامچاندانی، ۲۰۲۰).

در این شرایط سازگاری کودک تحت تأثیر زنجیره ای از عوامل من جمله پریشانی درک شده والدین و واکنش عاطفی والدین به بحران کووید-۱۹ و شیوه های خاص فرزندپروری قرار دارد. در حالی که پریشانی والدین به ویژه پیامدهای منفی کودک را برانگیخته می کند؛ همدلی، شفقت و خودکارآمدی والدین بیشتر با نتایج مثبت کودک ارتباط نزدیکی دارد. به طور کلی چارچوب تاب آوری و بهزیستی خانواده در این شرایط با فرآیند های مهمی چون ارتباطات روشن، به اشتراک گذاری عاطفی، حل مسئله مشارکتی، سازماندهی، سازگاری، ارتباطات و دسترسی به منابع اجتماعی و اقتصادی، امید و معنویت پیش بینی می شود که بسیاری از این فرایندها در زمینه همه گیری در اکثر خانواده ها مختل و یا تغییر یافته اند (براون و همکاران، ۲۰۲۰).

علاوه بر این سطح حمایت عاطفی و اجتماعی که والدین دریافت می کند، به طور قابل توجهی با درک کمتر استرس و خطر کودک آزاری همراه است. این امیدوار کننده است زیرا با توجه به مشکلات ناشی از بیماری همه گیر جهانی، خانواده هایی که ممکن است برای ارائه پشتیبانی جمع شوند، نیز می توانند استرس و پیامدهای آن را کاهش دهند. علاوه بر حمایت عاطفی و اجتماعی که والدین در خانواده خود دریافت می کنند، ارائه دهندگان و مربیان نیز می توانند شبکه های پشتیبانی خانواده ها را گسترش دهند (پرایم و همکاران، ۲۰۲۰). علاوه بر این، بهبود مراقبت های بهداشتی محور خانواده از طریق کاهش موانع دسترسی به مراقبت لازم است که ممکن است شامل حمایت از هزینه های حمل و نقل، اجرای خدمات رفاه بهداشتی و یا اطمینان از یک محیط عملی فرهنگی ایمن باشد.

در نهایت این یافته ها ممکن است به اطلاع رسانی بهتر، برای شیوع احتمالی آینده، دستورالعمل های مؤثر و برنامه های پیشگیری با هدف ارتقاء بهزیستی کودک در خانواده کمک کند (رومرو، لوپز_رومرو، دومینگز_آلوارز، ویلار و گومز_فراگولا[2]، ۲۰۲۰) به این صورت که هنگام کار با خانواده ها، لازم است نسبت به این تغییر شرایط گسترده حساس بود و در نظر داشت اگرچه ساختار و پیش بینی ممکن است مفید باشد، اما به طور ناگهانی اجرای سطح بالایی از ساختار در زمینه ای که به طور معمول چندان ساختار ندارد ممکن است با افزودن به استرس والدین همراه شود. به علاوه از آنجا که به احتمال زیاد خانواده ها در طول همه گیری کووید-۱۹، کمبود حمایت از منابع خارجی، از جمله مدارس یا محل های مراقبت از کودک را تجربه می کنند، بر میزان استرس آنها تأثیر منفی می‌گذارد. هم چنین بزرگسالان باید هوشیار باشند که کودکان به طور نامناسب خود را سرزنش نکنند یا احساس نکنند که این بیماری عذاب رفتار اشتباه قبلی آنها است؛ بنابراین، گوش دادن به آنچه که بچه ها درباره کووید-۱۹ می‌دانند ضروری است و ارائه توضیحی دقیق به کودکان متناسب با فهم آنها باعث می شود که آنها بی دلیل احساس ترس و احساس گناه نکنند.

به طورر کلی در بحران همه‌گیر کووید-۱۹، همه سطوح زندگی خانوادگی بلاخص رابطه والد-کودک تحت تاثیر قرار می گیرد که در این شرایط عدم وجود حمایت های اجتماعی و عوامل استرس زا با فرسودگی والدین و کودک آزاری همراه هستند؛ در حالی که برخورداری از مهارت های مقابله ای قوی و همدلی و خودکارآمدی در والدین، ارتقا کیفیت رابطه والد-کودک را به دنبال دارند.

پژوهش حاضر مانند بسیاری از پژوهش ها با محدودیت هایی همراه بود که از جمله میتوان به محدودیت در دسترسی به فایل کامل برخی از مقالات که منجر به عدم ورود مقالات به روند بررسی شد اشاره کرد. نتایج این پژوهش نشان داد شیوع بیماری کووید-۱۹ برای کودکان و رابطه آنها با والدینشان با پیامدهای روانشناختی همراه است؛ با این وجود هنوز سازوکارهایی که ممکن است توضیح دهد که عوامل خطر مرتبط با کووید-۱۹ از چه طریقی کودکان را بیشتر در معرض نتایج منفی قرار می دهد و اینکه چه ارتباطی بین قرنطینه

[1] Li, van Vugt, & Colarelli
[2] Romero, López-Romero, Domínguez-Álvarez, Villar & Gómez-Fraguela

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

طی کووید-۱۹و بهزیستی والدین در تنظیم کودکان وجود دارد، مورد بررسی قرار نگرفته است؛ لذا درک عمیق تری از روندهای خانوادگی، عوامل محافظتی و عوامل خطرزا در محیط خانه به منظور ارتقا رفاه کودکان در این شرایط دشوار، مهم خواهد بود.

هم چنین اگرچه تحقیقات و کارهای بالینی زیادی در زمینه استرس والدین انجام شده است، اما فرسودگی والدین فقط اخیراً مورد توجه قرار گرفته است (میکائولایچزاک و رسکام[1]، ۲۰۱۸)؛ لذا از آنجا که همه گیر فعلی ممکن است منجر به افزایش عوامل خطر مرتبط با فرسودگی والدین شود و والدینی که فرسودگی شغلی را تجربه می کنند بیشتر درگیر کودک آزاری و غفلت شوند، مهم است که پیامدهای سوء استفاده از کودک مورد توجه واقع شوند.

در نهایت از آن جهت که سلامت روان، رفتار والدین و نگرشی که به این شرایط دارند بر سلامت روان کودکان اثر می‌گذارد؛ لازم است مطالعات بیشتری بر اهمیت این قضیه و راهکار های علمی انجام گیرد. بهزیستی کودکان به بهزیستی والدین و سایر مراقبان بستگی دارد مراقبان باید از خود مراقبت کنند تا منابع داخلی برای مراقبت از دیگران داشته باشند.

منابع

چوبداری, عسگر, نیک‌خو, & فولادی. (۲۰۲۰). پیامدهای روان‌شناختی کرونا ویروس جدید (کووید ۱۹) در کودکان: مطالعه مروری نظام‌مند. *فصلنامه روان شناسی تربیتی*, *۱۶*(۵۵), ۵۵-۶۸.

Allen, H. L., & Sommers, B. D. (2020). Medicaid and COVID-19: At the center of both health and economic crises. *JAMA*. Advance online publication.

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child development*, *72*(1), 187-206.

Barlett, J. D., Griffin, J., & Thomson, D. (2020). Resources for supporting children's emotional well-being during the COVID-19 pandemic.

Bartlett, J. D., & Vivrette, R. (2020). Ways to promote children's resilience to the COVID-19 pandemic. *Child Trends*.

Beckerman, M., van Berkel, S. R., Mesman, J., & Alink, L. R. A. (2017). The role of negative parental attributions in the associations between daily stressors, maltreatment history, and harsh and abusive discipline. *Child Abuse & Neglect*, *64*, 109-116.

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, *395*(10227), 912-920.

Brown, S. M., Bender, K. A., Bellamy, J. L., Garland, E. L., Dmitrieva, J., & Jenson, J. M. (2018). A pilot randomized trial of a mindfulness-informed intervention for child welfare-involved families. Advance online publication.

Cobham, V. E., McDermott, B., Haslam, D. & Sanders, M. R. (2016). The role of parents, parenting and the family environment in children's post-disaster mental health. *Current Psychiatry Reports*, *18*, 53-61.

Coyne, L. W., Gould, E. R., Grimaldi, M., Wilson, K. G., Baffuto, G., & Biglan, A. (2020). First things first: Parent psychological flexibility and self-compassion during COVID-19. *Behavior Analysis in Practice*, 1.

Dalton L, Rapa E, Ziebland S, et al. Communication with children and adolescents about the diagnosis of a life-threatening condition in their parent. *Lancet* 2019; **393:** 1164-76.

Danese A, Smith P, Chitsabesan P, Dubicka B. Child and adolescent mental health amidst emergencies and disasters. *Br J Psychiatry* 2019: published online Nov 13.

Dvorsky, M. R., Breaux, R., & Becker, S. P. (2020). Finding ordinary magic in extraordinary times: child and adolescent resilience during the COVID-19 pandemic. *European child & adolescent psychiatry*, 1-3.

Galvin, G. (2020). With Schools Closed, Chinese Primary School Students Show Signs of Depression, Anxiety. U.S. News.

Gambin, M., Woźniak-Prus, M., Sekowski, M., Cudo, A., Pisula, E., Kiepura, E., ... & Kmita, G. (2020). Factors related to positive experiences in parent-child relationship during the COVID-19 lockdown. The role of empathy, emotion regulation, parenting self-efficacy and social support.

Gewirtz, A., Forgatch, M., & Wieling, E. (2008). Parenting practices as potential mechanisms for child adjustment following mass trauma. *Journal of Marital and Family Therapy*, *34*, 177-192.

Griffith, A. K. (2020). Parental burnout and child maltreatment during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, 1-7.

Hubert, S., & Aujoulat, I. (2018). Parental burnout: when exhausted mothers open up. Frontiers in Psychology, 9, 9.

Jiao, W. Y., Wang, L. N., Liu, J., Fang, S. F., Jiao, F. Y., Pettoello-Mantovani, M., & Somekh, E. (2020). Behavioral and Emotional Disorders in Children during the COVID-19 Epidemic. *The Journal of Pediatrics*, *January*.

Lee, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, *4*(6), 421.

[1]Mikolajczak & Roskam

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]

Li, N. P., van Vugt, M., & Colarelli, S. M. (2018). The evolutionary mismatch hypothesis: Implications for psychological science. *Current Directions in Psychological Science*, *27*(1), 38-44.

Mazza, M., Marano, G., Lai, C., Janini, L., & Sani, G. (2020). Danger in danger: Interpersonal violence during COVID-19 quarantine. *Psychiatry Research*, *289:*113046.

Mikolajczak, M., & Roskam, I. (2018). A theoretical and clinical framework for parental burnout: the balance between risks and resources (BR2). Frontiers in Psychology, 9, 886.

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., & Espada, J. P. (2020, April 21). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and spain.

Parkes, A., Sweeting, H.,&Wight, D. (2015). Parenting stress and parent support among mothers with high and low education. Journal of Family Psychology, 29(6), 907–918.

Prime, H., Wade, M., & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. *The American Psychologist.*

Ramchandani, P. (2020). *Covid-19: We can ward off some of the negative impacts on children.* News Scientisthttps

Raphael, J. L., Zhang, Y., Liu, H., & Giardino, A. P. (2010). Parenting stress in US families: Implications for paediatric healthcare utilization. *Child: care, health and development*, *36*(2), 216-224.

Romero, E., López-Romero, L., Domínguez-Álvarez, B., Villar, P., & Gómez-Fraguela, J. A. (2020). Testing the effects of COVID-19 confinement in Spanish children: The role of parents' distress, emotional problems and specific parenting.

Roskam, I., Brianda, M. E., & Mikolajczak, M. (2018). A step forward in the conceptualization and measurement of parental burnout: The Parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in psychology*, *9*, 758.

Rubens, S. L., Felix, E. D., & Hambrick, E. P. (2018). A meta-analysis of the impact of natural disasters on internalizing and externalizing problems in youth. Journal of Traumatic Stress, 31(3), 332–341.

Shea, S. E., & Coyne, L. W. (2011). Maternal dysphoric mood, stress, and parenting practices in mothers of head start preschoolers: The role of experiential avoidance. *Child and Family Behavior Therapy*, *33*, 231-247.

Shorer, M., & Leibovich, L. (2020). Young children's emotional stress reactions during the COVID-19 outbreak and their associations with parental emotion regulation and parental playfulness. *Early Child Development and Care*, 1-11.

Sprang, G., and Silman, M. (2013). Posttraumatic stress disorder in parents and youth after health-related disasters. Disaster Med. Public Health Prep. 7, 105–110.

Stein, A., Dalton, L., Rapa, E., Bluebond-Langner, M., Hanington, L., Stein, K. F., ... & Bland, R. (2019). Communication with children and adolescents about the diagnosis of their own life-threatening condition. *The Lancet*, *393*(10176), 1150-1163.

Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Inmediate psychological responses and associted factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*, 1729-1753.

Xie, X., Xue, Q., Zhou, Y., Zhu, K., Liu, Q., Zhang, J., & Song, R. (2020). Mental health status among children in home confinement during the coronavirus disease 2019 outbreak in Hubei Province, China. *JAMA Pediatrics*.

Yıldırım, M., & Güler, A. (2020). COVID-19 severity, self-efficacy, knowledge, preventive behaviors, and mental health in Turkey. *Death studies*, 1-8.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-05]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1400.10.2.9.1]